

Web-сайт бұл дүниенің кішкентай моделі. Бұрынғы кезде Web-сайтты бір адам - Web-мастер жасаған болса, қазіргі кезде Web-сайттарды бірнеше адам жасайды. Олар Web-дизайнер, программист, бизнес-кеңесші, маркетинг бойынша басқарушы, менеджер.

Өзіміз білетіндей Internet желісі түрлі сайттардан тұрады. Сайттарды пайдалана білумен қатар оны құра білу де қажет. Ол әрине көптеген жұмыстарды қажет етеді, ең бастысы ол не мақсатта құрылып жатыр? Әрбір Web-сайт тексттен, суреттерден, видео ұнтаспаларынан тұруы мүмкін. Мұндай сайттар ғаламшардың кез-келген нүктесіндегі компьютерде болуы мүмкін. WEB-тің негізгі қызметі- қажетті ақпаратты шапшаң түрде кіріп көру, жинастыру және де оны экранға шығаруды ұйымдастыру. Гипермәтінді сілтеме-келесі беттермен байланысты қамтамасыз етеді. Сілтемені тышқанмен шертіп сіз келесі WEB-сайтқа өте аласыз. WEB-сайтты біз келесі бағдарламалар арқылы көру мүмкіншілігіне ие бола аламыз: Microsoft Internet Explorer [Майкрософт Интернет эксплорер], Netscape Navigator [Нетскейп навигатор], Mozilla[Мозилла], Opera[Опера]. Бұл бағдарламалардың артықшылығы сайтты сілтемелер немесе адрестер арқылы бейнелеп көрсетіп береді және де дискіге сақтай алатын мүмкіншілігі бар. Сайт даяр болғаннан кейін оны алдын-анықтап алу қажет.

Соңғы жылдары компьютерлік техниканың жедел дамуына байланысты сайт құруға арналған бірнеше программалар шықты. Атап айтар болсақ:

- HTML тілі (Hyper Text Markup Language)
- PHP1-PHP5
- Python
- Java

HTML-тілі құжаттардың құрылымын суреттеу үшін берілетін командалық қарапайым тегтерден тұрады. Жұмысы - құжат тақырыптарын белгілеу, гипермәтінге белгілер орнату. Ал PHP тілі сол HTML-тілі жасай алмайтын мүмкіндіктерді жасай алады, яғни сайт бетіне процедуралық бағдарламалау жолын ұсына алады. Алғашында PHP тілі онша таныс болмаған мен қазір оның құдыреті кез келген сайт құру тілдерінен асып түседі. PHP тілі жылда дамып отыр оның алғашқы нұсқалары 1994 жылдары PHP болса қазір оның PHP5 нұсқасы шығып үлгерді.

Сайттар және олардың адрестері

Қаладағы серверлерге шығу үшін домендерді қолдануға болады. Ал ондағы аудан, үйге қатынас жасау үшін сайттар қолданылады. Қандай да бір мекемеге немесе жеке тұлғаның және қандай да бір тақырыпқа арналған желінің логикалық түрде аяқталған элементі. Әрбір сайттың өз адресі болады, ол әріптен тұрады.

Желіні жасаушылар арнайы, домендік аттарды, (DNS) серверін құрады. Олар автоматты түрде әріптік адресстерді (URL) цифрлыққа (IP) ауыстырады. DNS өзінде сол адресстердің сәйкесіне таблицасы сақтайды.

Сайт адресстері бірнеше маңызды элементтерден тұрады. http:// - гипертекстік құжаттарды теру протоколын білдіретін префикс.

WWW – ресурстың WWW жүйесіне жататындығын білдіретін “сигналдық жалауша”. Бұдан кейін адрес атының ең төмендегі элементі – сайттың өз аты орналасады.

Беттер –біртұтас «ағзаны» -сайтты құрайтын жеке гипертекстік құжаттар.

Домендік зоналар

Интернеттің компьютерлерінің барлығының өз адресстері (IP -адресі) болады. Сервер ыңғайлы болғандықтан домендік зоналар деп аталатын логикалық топтарға біріктірілген. Бұл зоналар географиялық , тематикалық болуы мүмкін.

Географиялық домендік зона (бірінші деңгейдегі зона) желіге өз компьютерлері арқылы қосылған әрбір мемлекетке беріледі. Ол ереже бойынша екі әріппен белгіленеді:

Ch –Қытай

Fr –Франция

Ge –Германия

Jp –Жапония

Ru –Ресей

Tw –Тайвань

Uc –Украина

Ur –Ұлыбритания

Тематикалық домендік зонаның географиялықтан қарағанда белгілі бір аймаққа қатысы жоқ. Ол әр елдегі ғана емес, әр контингенттегі компьютерлерді біріктіреді. Мұнда компьютерлер оларды басқаратын мекемелердің түрі бойынша топтастырылған. Ал домендік индекс үш және одан көп әріптермен белгіленеді:

Gov - өкіметтік мекемелер;

Com - кез келген коммерциялық ұйымдар;

Net - желілік қызметке қатысты ұйымдар;

Nur - әскери мекемелер;

Int – халықаралық мекемелер;

Edu - білім беру мекемелері;

Shop - желілік магазин;

Museum – мұражай;

Biz – кез-келген бизнес -жоба;

Name - жеке беттер.

PHP дегеніміз не?

PHP-бұл Web –серверге жіберілетін скриптердің көмегімен Web-беттерінің динамикалық генерациясына қажетті бағдарламалау тілі. Сіз бетті PHP және HTML-дің көмегімен ашасыз. Сайтты пайдаланушы бетті ашқанда, сервер html-код қосылған PHP операторларын орындайды және нәтижені пайдаланушының браузеріне жібереді. Бұл әрекет дәл осылай ASP және Cold Fusion-ның көмегімен жасалады. Дегенмен ASP және Cold Fusionға қарағанда, PHP ашық бастапқы кодты өнім болып табылады және платформалы тәуелсіз. PHP Windows NT және Unix-тің көптеген версияларында жұмыс жасайды. Ол Apache –дегі модуль ретінде жіберіле береді. Егер жіберілу Apache модулі түрінде болса PHP оңай және жылдам жұмыс жасайды. Бұл кезде процессті жасауға байланысты туындайтын қосымша шығындар болмайды. Сондықтан нәтижесі тез шығады және сервердегі сақтаудағы шығынды азайтатын mod_perl-ді орнатудың қажеттілігі болмайды.

Сіздің құжат бетіңіздегі әртүрлі операциялардан басқа сіз PHP көмегімен HTTP-тақырыптарды қалыптастырып HTTP орната аласыз. Сонымен қатар аутентификацияны басқарып пайдаланушыны басқа бетке бағыттай аласыз. PHP берілгендер қорына еруге үлкен мүмкіндіктер ашады. Бұл сізге PDF құжаттарды инерациялаудан, XML-дегі грамматикалық талдауды жасауға мүмкіндік береді.

PHP операторлары сіздің бетіңізге Web-беттерді қойып береді, сондықтан арнайы ортада жүзеге асырудың қажеттілігі туындамайды. Сіз PHP-кодының блогын <?php тегінен бастап, оны ?> тегімен аяқтайсыз. Бұл тегтердің арасындағылардың барлығы PHP код ретінде интерпритацияланады.

PHP тілінің синтаксисі Си және Perl синтаксисіне ұқсас келеді сіз ауспалыларды оларды пайдаланудан бұрын жарияламауыңыз керек. Массивтермен Хэмтер оңай жүзеге асырылады.

Дегенмен PHP Apache құрылған жағдайда бәрінен жылдам жұмыс жасайды. PHP Web – сайтында оны Microsoft IIS және Netscape Enterprise Server орналастырудың реті бар. Егер сізде PHP ді орнатуға бағдарламалық қамтамасыз етудің көшірмесі жоқ болса, оны сізге ресми Web –сайттан ала аласыз. Ол жерден сіз PHP дің барлық ерекшелігі мен қызмет бейнеленген түсіндірілген жетекшілікті таба аласыз.

РНР дiң пайда болуы және даму тарихы

РНР дiң тарихы 1995 жылы Расмус Лердорф (Rasmus Lerdorf) Perl тiлiндегi қарапайым қосымшаны ойлап табуымен басталады. Ол қосымша вебсайтта пайдаланушылардың оның резюмесiн сараптайды. Содан бұл қосымшамен бiрнеше адам пайдаланғанда оны алғысы келетiндердiң саны өсе түстi. Лердорф өзiнiң жаңалығын Personal Home Page Tools версия 1 деп аталады және оны еркiн таратуға жiбередi. Осы кезеңнен бастап РНР-дiң танымалдылығы арта түстi.

Бiлгi кездесетiн жәйт сияқты оны өңдеу мен толықтыру қажет болды. Оны жүзеге асыру үшiн Расмус Си-ға жазылған пакеттiң жаңа версиясын жасап шығаруға осылайша құрал жұмыстың атауға ие болады РНР /F1 /Personal Home Page /Forms Interpreter/ ары қарай ол РНР 2 деген атаумен де белгiлi болады. Бұл версия қазiргi уақытта осы күнгi РНР-ге ұқсас. Оның синтаксисi және Perl тiлi стилiнде ауыспалы атау алуы, болатын формаларды автоматты интерпетациялауға берiлгендермен интеграциясына, және РНР операторларын html код беттерге орналастыруға мүмкiндiгi болатын. Сонымен қоса бұның барлығы қате жылдам жұмыс жасайтын болды. Өйткенi РНР Apache серверiне компилирленген едi. 1997 жылы РНР 50,000 - дай доменде қолданылады.

Дәл осы жылы 1997 де РНР жобасына Зив Сураски мен Энди Гутманс (Andi Gytmans) қосылды. Олар Израил университеттерiнiң бiрiнде студент болып жүрiп, РНР дi коммерциялық университеттiк жобаға пайдалануға тырысты. Осы жерде олар көптеген қиындықтармен, бұл технологияның шектеулi екенiне кездесуге тура келдi. Яғни Энди мен Зив РНР 2-нiң алғашқы кодын үйрене отырып оған өңдеудiң, әсiресе тiлдiң синтаксисiне қайта өңдеу қажет деген тұжырымға келдi. Бiрнеше ай көлемiнде олар бұл тапсырманы кереметтей орындай бiлдi. Оның үстiне бұл жұмыс оларға университеттiң оқу жүктемесi ретiнде сыналды.

Жұмысты бiтiрген Зив пен Энди Расмуспен байланысты. Ол РНР дегi барлық өзгерiстердi қуана қабылдады. Осы кезеңнен бастап РНР технологиясын дамытумен айналысатын РНР Group топтары пайда болады. Бiрлескен әрекет нәтижесiнде алынған өнiм 1998 жылы **РНР 3** деген атаумен жарық көрдi.

Бұл жердегi РНР 3-тiң басты ерекшелiгi ядролық кеңеюiне мүмкiндiк туды. Бұл арнайыландырылған модульдi тудыратын РНР - дiң әржақты өңдеуiне әкелдi. Олардың үлесi РНР үлкен көлемдегi берiлгендер қоры мен хаттамалармен жұмыс жасауға мүмкiндiк тудырды. 1998 жылы РНР дi қолданушылардың саны 10000 жеттi. Ал РНР интернет серверiнiң 10 пайыздай шамасына орнатылды. Баспаларда 20–дан астам мақала мен 2 кiтап РНР жайында жарияланды.

PHP 3-тің жарық көргеннен соң Энди Тутамано және Зив Сурски PHP - тің ядросын өңдеуге кірісті. Ең бірінші кезектегі мәселе өндірісті жоғарылатуды шешу керек еді. Zend Engine деп аталатын жақ қозғалыс бұл тапсырманы нәтижелі орындады және 1999 жылы пайда болды.

PHP 4 бұл қозғалыста жұмыс жасаушы ретінде 2000 жылы жарыққа шықты. Өндірісті жоғарылатуда қосымша ретінде PHP 4 тің мүмкіндіктері зор еді. PHP 4-тің шығуымен ол интернет доменінің 20 пайыздан көбінде қолданыла бастады.

2000-2004 жылдар арасында 4 версияны жұмсарту үшін белсенді жұмыстар жалғасты. Шамамен сол кезден бастап ақ PHP Group жаңа версияның мүмкіндігін ойластыруға кірісті. Бірінші кезекте тілдің объектілік мүмкіндіктерін күшейту шешілді. Бұл оның жүзеге асыру үшін ірі жобаларды пайдалануға мүмкіндік берді. 5-ші версияны жарыққа шығару үшін қосымша уақыт бөлінді. Оған көптеген мамандар қатысты олардың ішінен Стерлинг Хьюза және Маркус Бергерді атап өткен жөн болар.

Ақыры 2004 жылдың шілдесінде PHP 5 ресми түрде жарыққа шығады. Бірінші кезекте жоспарланғандай өңдеуде объектілермен жұмысты барлық механизм жұмылдырылды. Егер алдыңғы версияларда PHP –дегі объектілік-жобалаушылық бағдарламалау минимальды деңгейде мүмкін болатын болса, ал PHP 5 объектілік бағдарламалауды жүзеге асыруда көптеген потенциалдарға ие. Онымен қоса PHP XML мен жұмыс жасауда бағалы кеңейтулермен, берілгендердің әртүрлі қайнар көзіне байыды.

PHP 4-дегі XML мен жұмыс жасауға арналған барлық негізгі кітапканалар күрделі өңдеуге ұшырады. Мынадай танымал кеңітілер SAX, DOM, және XSLT қазір libxml2-нің құрал-сайманын пайдаланады. Сонымен қатар тағы да жаңа екі кеңейтулер қосылды-SimpleXML және SOAP.

Simple XML XML- берілгендермен жұмысты айтарлықтай оңайлатады. Бұдан алдын PHP-да XML мен жұмыс бұншалықты қарапайым болмаған еді.

SOAP -тың кеңеюі PHP да XML –хабарламаның көмегімен басқа қосымшалармен ақпарат ауысатын сценарий құрға мүмкіндік береді. Мысалы HTTP. PHP қосымшалы қазіргі таңдағы танымал веб-сервистермен интеграциялауға мүмкіндік туындайды.

PHP 5 My SQL (My SQL Improved) жаңа кеңейтулер My SQL – сервер версиясымен 4.1.2 және жоғарылармен жұмыс жасауға арналған. My SQL - ға тек қана процедуралық емес сонымен қатар объекті жобалаушылық интерфейс жүзеге асады. Бұл модульдің қосымша мүмкіндіктері SSL-ді, транзакцияны бақылауды қосады.

SQLite–тің кеңеюі мәліметтерді кәдімгі файлдарда сатайтын қосымшаны құрастыруға мүмкіндік береді. Ол SQL интерфейсін пайдалануға мүмкіндік тудырады. SQLite – нің маңызды ыңғайлылығы – пайдаланылу қарапайымдылығы. SQLite процедуралықпен қатар мәліметтермен жұмыс

жасау үшін мықты объектілік - жобалаушылық мүмкіндіктері бар. SQLite-нің басқа ерекшеліктері –жоғары жылдамдық, басқарудағы күрделі механизмдердің жоқ болуы және оңай тізгіштік. Көптеген эксперттер PHP -нің бұл кеңейюінің үлкен танымалдылыққа ие болатындығын жоспарлап отыр.

PHP 5-тің басқа кеңейтілуі өзіне төмендегілерді қосады.

- ❖ Tidy –HTML-құжаттарды сараптау және түзету үшін.
  - ❖ Perl - Perl сценарийлерді пайдалану.
  - ❖ SPL – кластармен интерфейстердің стандарты жиынтығын анықтайтын ZE2 –нің кеңеюі.
  - ❖ -PDO -PHP-нің мәліметтеріне әмбебап интерфейс ұсынады.
  - ❖ -PIMP-GD модульінің орнына келген, графикамен жұмыс жасауға арналған жаңа кітапхана.
  - ❖ Бұдан басқа PHP 5-те есте сақтаудың әлдеқайда жылдам диспетчері пайдаланылады.
- PHP 5 REAR құрылымын нақты жүзеге асыруға керекті қасиеттермен толықтырылған.

Әдебиеттер:

1. Александр Левин: Интернет – это очень просто – СПб.: Питер, 2008.-128 с
2. Квентин Зервас. Web 2.0. Создание приложений на PHP – Вильямс, 2009.-544 с
3. Мазуркевич А., Еловой Д. PHP: Настольная книга программиста – Новое издание, 2004.-497 с.:ил.
4. Уайт Э. PHP 5 на практике – М.:ИТ Пресс, 2008.-512 с.:ил.
5. Федорчук А. Как создаются Web-сайты: краткий курс – СПб.: Питер, 2000.-224 с.:ил.